

Török – el, össze, le

Szöveg: Smid Róbert

A kilencvenes évek elején Erdélyben induló Előretolt Helyőrség irodalmi csoportosulás tagjaként László Noémi nemzedéktársaihoz hasonló költői utat járt be. Az ő pályájának kezdetét is meghatározta a hagyomány megújítására irányuló törekvés, illetve a saját hangnak az elődökén keresztül megtalálása és érvényesítése – ideértve az akkor élő irodalom képviselőit, Kányádi Sándort vagy Szócs Gézát, és a klasszikusokat is, mint Kosztolányi Dezső vagy József Attila. Ez azt is eredményezte, hogy a lírai megszólalás képzeletbeli ingája az egymást követő kötetekben, sőt egy kötetben belül is gyakran lengett ki az úgynevezett szövegirodalom és az énközpontú, vallomásos beszédmód között – erre példa a *Százegy* (2004). A *Műrepülésben* az eddigi életmű e jellemzőjére szolgál több vers is reflexióként, ebből a nézőpontból pedig a költészet önértelmezése történik meg a kötetben.

A *Műrepülés* cím egy, a fentebb említettől eltérő, de ugyanúgy a lírához kötődő kettősségre utal: a költészet egyrészt érthető művészetként, illetve kunsztok soroza- taként, másrészt a mű előtag a műviségre is utalhat, tehát arra, hogy az írás légiessége, a versakrobatika nemcsak megcsinált dolog, de az általa nyújtott szárnyalás élménye illuzórikus. Erre alapozva a versgyűjtemény több darabja is élet és irodalom ellentétét dolgozza fel, leginkább az alkotói lét magányára, a kiüresedésre fókuszálva: „sűrűn teleírt életekben / üresen éktelenkedik / a főrovat” (*Kazuó*). A szövegek megvilágítják a költő kettős világban létezését, hogy az egyszerre lakozik a hétköznapi prózaiságában és az irodalom nyelvi szférájában. A kötetcímadó vers az én megsokszorozásával párhuzamosan – „Hányadik én a létező. / Honnan tudom, hogy ő csakugyan ő” – számol be az egységes személyiség széttöredezettségéről és az így kapott részek cseppfolyóssá válásáról a következő alliterációkkal: „Törött, repedt vagy csonka-csorba csak.” Ezért nem meglepő, hogy a teljes elbizonytalanodást mondja ki a szöveg akkor, amikor megszólalója azt sem tudja, „kinek mije, minek kije”, mely utóbbi szókapcsolatban a minek érthető miért jelentésben is, az ez által sugallt okafogyottságot pedig csak megerősíti, hogy végül úgymint mindegyik én a feledésbe hanyatlik: „Ez eltörött, az összetört, letört. / Magába fogadja mindet a föld.”

De az irodalmi térben nem pusztán szabadabban fel lehet térképezni a saját személyiséget, vállalva annak darabokra hullását is, hanem olyan események is megtörténhetnek, olyan kapcsolatok is létrejöhetnek ott, amelyek a fizikai valóságban lehetetlennek bizonyulnának. Ezek közé tartozik az, hogy a képletes megnevezések szó szerinti értelmüknek megfelelően viselkednek („lángelmém égni rest” [*Lépcső*]), vagy maguknak a szavaknak az énhez hasonló széttöredező- dése és megsokszorozódása („hullaláng / hull, hull, kerengve hull miránk” [*Igaz*]). Sőt még a ragok is önálló életre kelnek, és az általuk alkotott új szóalakok mint idegenek jelennek meg az olvasó szeme előtt (*Éjféli csend*), az igekötők pedig ellentétes jelentéssel telítődnek, amint szavakhoz kapcsolódnak, ilyen az „összeroppan, összeforr” kapcsolata a *Test* című versben.

A kötet nyitó- és záróverse párversként áll előttünk, a *Kétezer-tizennyolcban-nak* ugyanis több aspektusból nézve is inverze a *Pont*. Először is előbbi rímtelenül kíván megíródni, szabadversformában mégis él páros és keresztříme- kkel, az utóbbi pedig bár hangsúlyozza, hogy „a rímtelen vers nem írja magát”, nem csengenek össze benne a verssorok. Másodsor, a *Kétezer-tizennyolcban* a költészettörténet meghatározó témáit és motívumait jeleníti meg azzal, hogy az egyes stófák a tájírától a társadalmi kérdéseken keresztül a nyelv önmagára utalásáig (a „képletesen vett” kifejezés így maga lesz egy szókép a versben) játszanak rá bizonyos beszédmódokra, a *Pont* pedig a saját magára koncentráló beszélő versének mutatkozik. Ennek megfelelően előbbi

László Noémi 1973-ban született Kolozsváron. Sziveri János-, Zelk Zoltán- és József Attila-díjas költő és műfordító. Magyar–angol szakon végzett a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen, itt lett az Előretolt Helyőrség irodalmi csoportosulás alapító tagja. Tolmácsként és fordítóként is dolgozik, többek között ő William Butler Yeats egyik honosítója. Tagja az Erdélyi Magyar Írók Ligájának, valamint a Szivárvány és a Napsugár című gyerekfolyóiratok szerkesztője. Költészetét 2020-ban Balassi Bálint-émlékkarddal ismerték el. Főbb művei: Az ébredés előterében (1996), Százegy (2004), Papírhajó (2009), Bodzabél (2017)

rögtön az olvasó megszólításával kezd, hogy aztán számára az alkotás praktikus tényezőit leplezze le – a versszerkezet megalkotásától a szöveg folyóiratközléséig –, utóbbi viszont önmegszólító versként arról tanúskodik, hogy nincs egy olyan egységes személyiség, amely magát közvetíthetné a versen keresztül. A költemény hangját így inkább meghatározza a nyelvi megelőzőttsége – vagyis amit előtte már leírtak –, mint az, hogy szerzője miként viszonyul a vershez; ezért esélye sincs a köznapi értelemben vett radikálisan újat vagy mást létrehozni, ad absurdum önmagát megújítania.

A két vers által határolt tér egyik izgalmas vállalkozása a *Tenger* címet viselő szonettkoszorú, amely a folytonos változást nem a romantikában bevett módon teszi kozmikká, hanem a világban működő fizikai törvények felől, ennyiben felfüggesztve a stabilitást az erózió képével („A föld magába hiába zár: / a tenger hulláma mindent kitár” [X.]), és még a megértést is fizikai síkra tereli („a megértés is éppen annyit ér, / amennyit görbül súlyától a tér” [XI.]). A szonetteknel jelentkező feszes retorika pedig érthetővé teszi, hogy a költő mint üstökös motívuma miért értelmeződhet át az olyan kijelentésekben, mint hogy „közös pályára sem lelsz semmivel” (I.). László Noémi komplex égítést-metaforáit képileg is szépen kibontják Kürti Andrea illusztrációi, amelyeknek – és az igazán exkluzív könyvpapírnak – köszönhetően igazi kézműves kiadványként szállítja olvasóját a *Műrepülés* a költői létmód nagy magasságai és mélységei, a szorongató határhelyzetek és a rögeszmés boldogság között. ■

László Noémi: *Műrepülés*. Gutenberg Kiadó. Csíkszereda, 2020

László Noémi Éjféli csend

Kilendült inga, bárd, ólomgolyó,
végzetszerű, szabályos, éles,
tapad a perc lélegzetéhez:
nemlétezőhöz mért jelenvaló.

Mellékmondatok közt kötőszavak,
nyíló, csukódó ajtó, ablak,
szobákban, ahol idegenek laknak:
jelentésváltó végeken a rag.

Kilendült inga, lassuló világ,
esetlen mágnes lent, középen,
végtelenítés: elevenbe vág,

ha nem, hát fönnakad a szélen,
harmadik szem, csukott virág,
kilendült inga, földi létem.